

Slijede dva rada na talijanskom jeziku. Prvi je »Le fonti orali sulla frontiera italo-slovena: preposte per una ricerca sulle identità dei confini e sui confini fra le identità« (151–174) Alessandra Cattunara. Autor pokušava utvrditi što je život na slovensko-talijanskoj granici značio različitim pojedincima, a naglasak stavlja na sjećanje koje je podijelio na tri komponente – individualno, kolektivno i javno sjećanje. Drugi je rad Ane Bukvić »Le relazioni italo-croate: (ri)costruzione dell'immaginario culturale in *Zora Dalmatinska* (1844 – 1849)« (175–188) u kojem autorica rekonstruira kulturne slike u kontekstu hrvatsko-talijanskih odnosa u časopisu *Zora Dalmatinska* u razdoblju od 1844. do 1849. godine.

Slovensko-talijanske i hrvatsko-talijanske odnose raščlanjuje Štefan Čok na temelju pisanja tršćanskih novina u razdoblju od završetka Austro-pruskog rata 1866. godine do potpisa Trojnog saveza 1882. godine u prilogu »Slovensko-italijanski in hrvaško-italijanski odnosi preko poročanja tržaških časopisov 1866–1882« (189–212).

Meta Remec člankom »*Viva* ali *Živijo!*? Slovensko in italijansko časopisje o mednacionalnih konfliktih v Istri v letih 1896 in 1897« (213–232) obrađuje pristrano izvještavanje slovenske i talijanske periodike o međunacionalnim napetostima u Istri krajem 19. stoljeća. Slika događaja koju prikazuju huškački, pristrani nacionalistički časopisi nije vjerodostojna, ali može poslužiti u stvaranju općeg dojma ozračja u društvu toga vremena.

Naposljetku, u završnome članku, Barbara Riman predstavlja djelovanje različitih hrvatsko-slovenskih društva u Pazinu koja su očuvala hrvatski i slovenski kulturni identitet na području cijeloga Istarskog poluotoka (»Delovanje slovensko-hrvaških društva v Pazinu«, 233–254).

Ovogodišnji broj *Acta Histriae* zaključen je četirima recenzijama relevantne povijesne literature (dvije monografije, knjiga i atlas).

Ana Biočić

Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, sv. 30, HAZU, Zagreb, 2012., 505 str.

Trideseti broj *Zbornika Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu* sadrži trinaest izvornih znanstvenih radova i jedno prethodno priopćenje iz područja političke, gospodarske, društvene, demografske, lingvističke povijesti, nastavak objavljivanja regesta isprava koje se čuvaju u Arhivu HAZU te znatan broj prikaza i recenzija.

Tomáš Gábriš u prvom radu zbornika »Sudska i izvansudska praksa u rješavanju sukoba u Ugarskoj u 13. stoljeću« (1-30) obrađuje problematiku razrješavanja sporova u vrijeme Arpadovića u Ugarskoj. Autor ističe kako je postojala sudska opcija rješavanja sukoba ali i mogućnost korištenja službe arbitara ili medijatora. Zaključuje na osnovi isparava kako se težilo prijateljskom rješavanju sporova pomoću medijatora, ali je u izvorima ostala dosta nejasna prava uloga i mjesto arbitraže. Slijedi rad »Plemići, predijalci i *iobagiones castris* Rovišća u 13. i 14. stoljeću« (31-55) u kojem Gábor Szeberényi raspravlja o povijesti

jedne od najreprezentativnijih skupina predstavnika »kondicionalnog plemstva«, odnosno predijalaca i *iobagiones castri* u Rovišću u kasnom srednjem vijeku.

Koristeći mikrohistorijsku analizu na zadarskim sudskim zapisnicima iz druge polovice 14. stoljeća, Tomislav Popić razmatra sudske sporove oko mirazne imovine u članku »Zadarske mirazne parnice iz druge polovice 14. stoljeća« (57-85). Istraživanjem je našao odgovore na pojedina pitanja: tko je i protiv koga pokretao sudske sporove u vezi s miraznom imovinom, zašto se ti sporovi javljaju, kakvi su problemi nastajali tijekom sudskog postupka, jesu li pojedinci uz pomoć suda uspijevali namiriti tražbine. Suzana Miljan i Damir Karbić, na temelju fragmentarno sačuvane izvorne građe, u prilogu »Političko djelovanje kneza Pavla I. Zrinskog (1362. – 1414.)« (87-107) rekonstruiraju političko djelovanje kneza Pavla I. Zrinskog, jednog od pristaša kraljice Marije i njezina supruga Žigmunda tijekom građanskog rata na prijelazu 14. u 15. stoljeće.

Utjecaj erupcije vulkana Kuwae na život u hrvatskim zemljama od propasti ljetine, pojave gladi i migracija do širenja epidemije kuge, prikazuje Krešimir Kužić u članku »Utjecaj erupcije vulkana Kuwae 1452. – 1453. na hrvatske zemlje« (109-121).

Vedran Klaužer kroz djelovanje bana Bosne, Dalmacije, Hrvatske i Slavonije Blaža Mađara prikazuje banske aktivnosti u drugoj polovici 15. stoljeća s naglaskom na administrativan rad i banski aparat (»Djelovanje Blaža Mađara, bana Bosne, Dalmacije, Hrvatske i Slavonije u njegovom prvom mandatu (1470. – 1472.). Prilog poznavanju vršenja banske časti u kasnom 15. stoljeću« (123-144). Ulogu pripadnika plemstva na različitim poljima koristeći se primjerom Barbare Frankapan, supruge srpskog despota Vuka Brankovića i jajačkog bana Franje Berislavića Grabarskog, donosi Marija Karbić u radu »Položaj pripadnika visokog plemstva u hrvatskim zemljama. Primjer Barbare Frankapan« (145-154).

Na osnovi izvorne građe Državnog arhiva u Veneciji Lovorka Čoralić, u članku »Hodočasnička putovanja i oporučna darivanja: hrvatski iseljenici u Mlecima i loretsko svetište (15. – 16. stoljeće)« (155-172), utvrđuje odnose hrvatskih iseljenika u Mlecima s Loretom u ranom novom vijeku. U prvom dijelu rada donosi opće podatke o hrvatskim iseljenicima koji su održavali veze s Loretom, potom u drugom dijelu rada podrobno raščlanjuje konkretno spominjanje Loreta u njihovim oporukama.

Filip Novosel na osnovi djela hrvatske renesansne književnosti, većinom pastorala i komedija, te komparativnih djela zapadnoeuropskih i američkih povjesničara, razmatra sliku seljaka dalmatinske obale u kasnome srednjem vijeku (»Seljaci i seljački svijet kasnoga srednjeg vijeka u književnim djelima hrvatskih pisaca 15. i 16. stoljeća«) (173-217). Prvo prikazuje idealiziranu sliku seljaka produciranu u izvorima, zatim piše o seljačkom svakodnevnom životu, od radnih aktivnosti, muško-ženskih odnosa, interakcije s gradom do prehrane i utjecaja Osmanlija na njihov život.

»Pučka opsada grada Hvara (1. – 7. kolovoza 1514.)« (219-230) prilog je Joška Bracanovića u kojem iznosi razmišljanja o uzrocima, tijeku i posljedicama pučke opsade Hvara u kolovozu 1514. godine u svjetlu novouočenog podatka u registru legata u Kaptolskom arhivu Hvara. Pismo Marka Antuna de Dominisa, koje je napisao u zatočeništvu prije smrti, a čuva se u Britanskom državnom arhivu, prezentiraju Robert Šcerbe i Vesna Tudićina u radu »Dominisovo pismo iz tamnice« (231-247). Autori osim prijepisa izvornika,

prijepisa engleskog prijevoda iz tog vremena te prijevoda pisma na hrvatski jezik, u uvodu uz opis rukopisa nastoje odgonetnuti kome je pismo upućeno.

Na temelju popisa stanovništva grada Raba iz 1810. godine, Josip Celić u članku »Stanovništvo grada Raba po popisu iz 1810. godine« (249-294) raščlanjuje i prikazuje društvenu strukturu Rabljana. Utvrđuje sastav odnosno uređenje obitelji i kućanstva te njihova strukturalna demografska obilježja i analizira ekonomsku strukturu. Tihana Luetić istražila je štrajk studenata na Sveučilištu u Zagrebu, u ljetnom semestru 1907./1908. zbog političkog umirovljenja i suspenzije sveučilišnih profesora Đure Šurmina i Gavre Manojlovića u režimu Pavla Raucha (»Studentski štrajk na Sveučilištu u Zagrebu 1908. godine«) (295-326). Osim rekonstrukcije događaja, autorica prikazuje atmosferu u različitim studentskim političkim grupacijama, kao i reakcije profesora i javnosti na umirovljenje profesora i štrajk.

Posljednji je rad »Problem podrijetla Šokaca i njegov odraz u historiografiji« (327-358) Marinka Vukovića u kojem istražuje podrijetlo etonima Šokac. Pokušava dati prihvatljiv faktografski, vremenski i geografski okvir postanka toga etonima.

Rubrika *Građa* sadrži nastavak objavljivanja regesta isprava koje se čuvaju u Arhivu HAZU, u zbirci isprava Diplomata. Objavljivanje je započelo još u vrijeme postojanja Historijskog instituta JAZU, a dosad su objavljena regesta od 1527. do 1554. godine. U ovom broju zbornika objavljuju se regesti iz razdoblja od 1555. do 1557. godine, koje je za tisak priredila Maja Katušić (»Regesti isprava 16. stoljeća iz Arhiva Hrvatske akademije znanosti i umjetnost. Šesti dio: Isprave iz razdoblja 1555. – 1557. Regeste sastavili Antun Mayer i suradnici, za tisak priredila Maja Katušić«) (361-388). Kako je već uobičajeno, *Zbornik* završava povećim brojem (46) ocjena i prikaza relevantnih povijesnih edicija – objavljene građe, priručnika, časopisa, monografija, kako domaćih tako i inozemnih autora.

Ana Biočić

Povijesni prilozi, god. 31, br. 43, Zagreb, 2012., 299 str.

Najnoviji broj *Povijesnih priloga*, časopisa Hrvatskog instituta za povijest, izašao je u 2012. godini te je podijeljen na tri osnovne cjeline. Prva cjelina, *Članci* (7-255), donosi dva pregledna i osam izvornih znanstvenih radova. Potom slijede *Ocjene i prikazi* (257-287), a broj se zaključuje jednim tekstom u cjelini *In memoriam* (289-292).

Člankom dvoje autora, Zorane Antunović i Hrvoja Gračanina, »Bizantski car Heraklije I. u hrvatskoj historiografiji« (9-30), započinje cjelina *Članci*. Rad je nastao na temelju diplomatskoga rada Zorane Antunović i bavi se prikazom načina na koji su hrvatski povjesničari u 19. i 20. stoljeću percipirali toga bizantskog cara, po mnogim mišljenjima značajnog za najraniju hrvatsku povijest, a u kontekstu problematike o doseljenu Hrvata na istočnojadransku obalu.

Sljedeći članak, pod naslovom »Srednjovjekovno Brečevo i Polje Kanjane – još jedan pokušaj ubikacije« (31-58), ponovno je rad dvojice autora – Nevena Isailovića i Aleksandra